

**ÖĞRETMENLERİN İLKÖĞRETİM 8. SINIF TÜRKÇE
PROGRAMINDA YER ALAN ANLAMA BECERİLERİ İLE
İLGİLİ HEDEFLERE ÖNEM VERME DERECELERİ VE
ÖĞRENCİLERİN HEDEFLERİ KAZANIM DÜZEYLERİ**

*Cemil YÜCEL**
*Cüneyt AKAR***
*Zekerya BATUR****

ÖZET

Bu çalışma; ilköğretim 8. sınıf öğretmenlerinin Türkçe programında yer alan hedeflere ne derecede önem verdiklerine ve öğrencilerin bu hedefleri ne düzeyde kazanabildiklerine yönelik görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışma, anlama (okuma ve dinleme) becerileri ile ilgili hedeflerle sınırlandırılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Likert tipi bir anket kullanılmıştır.

Öğretmenler okuma ile ilgili hedefleri daha fazla önemsemekte ve öğrenciler bu hedefleri daha yüksek düzeyde kazanabilmektedirler. Dinleme ile ilgili hedeflere ise öğretmenler hem az önem vermekte hem de öğrenciler bu hedefleri daha düşük düzeyde kazanabilmektedirler. Okuma ile ilgili hedeflerde öğretmenler, öğrencilerin başarısının düşük olduğu konulara daha fazla önem verme eğilimindedirler. Dinleme ile ilgili hedefler de ise, öğretmenlerin hedeflere önem verme dereceleri ile öğrencilerin bu hedefleri kazanma düzeyleri arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Programı, okuma, dinleme, hedef

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the degree of Turkish language teachers' opinions of the importance of course objectives and the level of accomplishment of course objectives by students. The data is gathered via a likert type instrument.

Teachers find reading objectives more important than others and students achieve reading objectives more often than other objectives. The objectives related to listening are seen less important by teachers than other objectives and students' achievement is lower in listening than other objectives. Within the reading objectives, teachers attribute relatively more importance to objectives at which student achievement is low.

Key Words: Turkish language curriculum, reading, writing, goal

* Yrd Doç Dr. A.K.Ü Uşak Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Bşk.

** Arş. Grv. A.K.Ü Uşak Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

*** Arş. Grv. A.K.Ü Uşak Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü.

Problem Durumu

Bu çalışma; öğretmenlerin programda yer alan hedeflere ne derecede önem verdiklerini ve aynı zamanda bu hedefleri öğrencilerin ne ölçüde kazanabildiklerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Öğretmenlerin hedeflere ne ölçüde önem verdiklerinin tespit edilmesi, gerek programın uygulayıcıları olmaları, gerekse öğrencilerin başarılarını doğrudan etkileyen bir unsur olmaları bakımından önemlidir. Öğrencilerin hedeflere ulaşma düzeylerinin tespit edilmesi ise programın etkililiği hakkında ipuçları vermesi bakımından önem teşkil etmektedir. Program öğrencilerin hedefleri kazanabilmeleri ölçüsünde başarılı sayılabilir. Yine öğrencilerin başarılarının öğretmenlerin konulara ağırlık verme dereceleriyle doğrudan ilişkili olması beklenir. Bu çalışma sayesinde gerçekten böyle bir ilişkinin olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Türkçe Eğitiminin temel etkinlikleri üç ana başlık altında ele alınabilir. Bunlar anlama (Okuma-Dinleme), anlatma (Konuşma-yazma) ve bu iki etkinliğe bağlı olarak dilbilgisi konularıdır. Bu beceriler Türkçe Eğitiminin hatta diğer alanların (özellikle İlköğretim II.kademesinde) eksenidir. Özellikle 4-15 yaş döneminde bu etkinlikler hayati önem taşımaktadır. Bu bakımdan dört temel etkinliğin (okuma, dinleme, konuşma, yazma) birbirinin içinde yoğrularak ele alınması gerekmektedir.

Okuma, dinleme, konuşma ve yazma etkinlikleri bir bütünlük arz eder. Altay, Türkçe dersinin okuma, anlama, anlatım ve dilbilgisi etkinlikleri arasında uyumlu ve dengeli bir bağlantı bulunmadığını, bu yüzden istenilen başarı elde edilemediğini belirtmektedir.¹ Turan da, yazma etkinliği programda diğer üç etkinlikle birlikte ele alınmadığı ve öğretmenlerin çoğu da bu etkinlikten yoksun oldukları için istenilen başarının elde edilemediğini ifade etmektedir.²

Her etkinlik tek başına son derece önemlidir; ama becerilerin kazandırılması sırasında birbirileriyle ilişkilendirilerek ve bir üst basamağa çıkarmakla istedik hedefler gerçekleştirilir.

Bu çalışmaya söz konusu etkinliklerden olan anlama (Okuma-Dinleme) becerileri değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Diğer etkinlikler olan anlatma (Konuşma-Yazma) ve dilbilgisi konuları bu çalışmanın dışında tutulmuştur. Bu etkinlikler aynı çalışmanın devamı olarak ayrıca değerlendirilecektir. Bu çerçevede araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenler İlköğretim 8. sınıf Türkçe dersi hedeflerinden (okuma, dinleme) hangilerine ne ölçüde önem vermektedirler?

¹ Selami ALTAY, *Milli Eğitim Dergisi*, S: 147, (Temmuz-Ağustos-Eylül 2000), s. 47.

² Fethi TURAN, *Milli Eğitim Dergisi*, S: 155-156, (Yaz-Güz 2003), s. 193.

2. Öğretmenlerin görüşlerine göre, öğrenciler İlköğretim 8. sınıf Türkçe dersi hedeflerinden hangilerini (okuma, dinleme) ne ölçüde kazanabilmektedirler?

3. Öğretmenlerin hedeflere önem verme derecesine yönelik görüşleri ile öğrencilerin bu hedefleri kazanma düzeylerine yönelik görüşleri arasında bir ilişki var mıdır?

4. Öğretmenlerin, İlköğretim 8. sınıf Türkçe dersi hedeflerine (okuma, dinleme) önem verme derecelerine yönelik görüşleri;

a) Görev Yaptıkları Yerleşim Yeri,

b) Kıdemleri ve

c) Mezun oldukları kurum değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?

5. Öğrencilerin İlköğretim 8. sınıf Türkçe dersi hedeflerini (okuma, dinleme) kazanma düzeylerine yönelik öğretmen görüşleri, öğretmenlerin;

a) Görev Yaptıkları Yerleşim Yeri

b) Kıdemleri ve

c) Mezun oldukları kurum değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Bu araştırma öğretmen görüşlerine dayalı betimsel bir alan araştırmasıdır. Çalışmanın evrenini Afyon ili ilköğretim 8. sınıf Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem, Afyon il-ilçe ve kasabasına bağlı ilköğretim okullarında görev yapan 83 ilköğretim 8. sınıf Türkçe öğretmenini kapsamaktadır. Araştırmada ele alınan problemin çözümüne ışık tutacak veriler, anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmada kullanılacak anket ilk defa bu araştırmada kullanılmak üzere geliştirilmiştir.

Anketin hazırlanmasında şu yol izlenmiştir: 1) İlköğretim 8. sınıf Türkçe dersi programında yer alan hedefler taranmış ve 71 adet hedef tespit edilmiştir. 2) Söz konusu hedefler üzerinde hiçbir değişiklik yapılmadan programda olduğu ifadelerle maddeleştirilmiştir. 3) Anket, öğretmenlerin söz konusu hedeflere ne derecede önem verdiklerinin belirlenmesi ve öğrencilerin aynı hedefleri ne düzeyde kazanabildiklerinin ölçülebilmesi amacıyla iki ayrı bölüm halinde hazırlanmıştır. 4) Birinci bölümde öğretmenlerin programda yer alan hedeflere ne ölçüde önem verdiklerini ölçmeye yönelik; “Aşağıdaki hedefler sizce ne derecede önemlidir?” şeklinde soru yöneltilmiştir. Öğretmenlerin hedeflere önem verme derecelerine yönelik görüşleri anketteki maddelere; **Hiç önemli değildir (1), Az önemlidir (2), Oldukça önemlidir (3), Çok önemlidir (4)** şeklinde derecelendirmeleri suretiyle alınmıştır. 5. İkinci bölümde öğretmenlerin görüşlerine göre aynı hedefleri öğrencilerin ne ölçüde kazanabildiğini

ölçmeye yönelik; “Sizce öğrencileriniz bu hedefleri ne düzeyde kazanabiliyorlar?” şeklinde soru yöneltilmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerinin hedefleri kazanım düzeyleri hakkındaki görüşleri anketteki maddelere; **Hiç kazanamıyorlar (1), Az kazanabiliyorlar (2), Oldukça kazanabiliyorlar (3), Çok iyi kazanabiliyorlar (4)** şeklinde derecelendirmeleri suretiyle alınmıştır. 6. Anketin başında öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yeri, kıdem ve mezuniyet durumlarını belirlemeye yönelik kişisel bilgileri ölçen üç soru eklenmiştir. Bu haliyle her iki anket 74'er maddeden oluşmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri sayısallaştırılarak bilgisayar ortamına girilmiş, verilerin çözümlenmesi bilgisayar ortamında SPSS paket programının desteğinde yürütülmüştür. Anketlerin güvenilirliklerini belirlemek için elde edilen veriler Cronbach alfa güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur. Güvenilirlik analizi sonucu her iki anketin güvenilirlik katsayısı yüksek (1. anket için 0,96; 2. anket için 0,97) bulunmuştur.

Öğretmenlerin her bir madde için verdikleri görüşlerin genel ortalamaları hesaplanmıştır. Öğretmenlerin okuma ve dinleme becerileri ile ilgili hedeflerden hangilerine ne derecede önem verdikleri ile öğrencilerin bu hedeflerden hangilerini ne düzeyde kazanabildiklerinin ortalama ve standart sapma değerleri tablolar halinde verilmiştir. Öğretmenlerin hedeflere önem verme derecelerine yönelik görüşleri ile öğrencilerin bu hedefleri ne düzeyde kazanabildiklerine yönelik görüşleri arasında nasıl bir korelasyon olduğu Pearson korelasyonu ile incelenmiş ve elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Öğretmenlerin çalıştıkları yerleşim yeri, kıdemleri ve mezun oldukları kurum değişkenleri açısından görüşlerinde 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek için **F** (Tek Yönlü Varyans Analizi) testi uygulanmıştır. F testi uygulaması sonucunda 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın ortaya çıkması durumunda ise **Tukey** testi uygulanarak farkın nereden kaynaklandığı bulunmaya çalışılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde; problemlere ait verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

1. Öğretmenlerin Programda Yer Alan Okuma Becerisi İle İlgili Hedeflere Önem Verme Derecelerine ve Öğrencilerin Bu Hedefleri Kazanabilme Düzeylerine Yönelik Görüşleri

Programda okuma becerileri ile doğrudan ilgili olan 8 adet hedef tespit edilmiştir. Öğretmenlerin okuma becerisi ile ilgili hedeflere verdikleri önem dereceleri ve öğrencilerin bu hedefleri ne ölçüde kazanabildiklerine yönelik görüşlerinin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Okuma İle İlgili Hedeflere Önem Verme Derecelerine ve Öğrencilerin Bu Hedefleri Kazanabilme Düzeylerine Yönelik Görüşlerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Hedefler	Önem Derecesi			Kazanım Düzeyi		
	N	Ort	SS	N	Ort	SS
Kelime Dağarcığını Zenginleştirebilme	83	3,49	,67	83	2,86	,80
Düzeyine Uygun Metinleri Anlayabilme	83	3,25	,73	83	3,10	,62
Bir Metni Vurgu Tonlamalarına Dikkat Ederek Okuyabilme	83	3,23	,85	83	2,59	,78
Okuduğu Bir Kitap Üzerinde Açıklamalarda, Eleştirilerde Bulunabilme	83	3,22	,72	83	2,64	,81
Sesli Okuma Hızını ve Tekniğini Geliştirebilme	82	3,12	,69	82	2,98	,61
Okuma Alışkanlığını Kazanabilme	83	3,12	,88	83	2,40	,75
Okuduğu Manzumeyi Açıklayabilme	82	3,10	,66	83	2,83	,64
Sessiz Okuma Hızını ve Tekniğini Geliştirebilme	82	3,05	,70	83	2,94	,53
Toplam	83	3,22	,57	83	2,84	,54

Programda tespit edilen 71 adet hedefe yönelik görüşlerin genel ortalamaları **3.07** olarak hesaplanmıştır. Okuma ile ilgili 8 hedefin genel ortalaması ise **3.2** bulunmuştur. Öğretmenler okuma ile ilgili hedeflere ortalamanın üstünde önem vermektedirler. Öğretmenlerin, öğrencilerin hedefleri kazanma düzeylerine yönelik görüşlerinin genel ortalaması **2.7** olarak hesaplanmıştır. Okuma ile ilgili kazanım düzeyi ise **2.8** bulunmuştur. Öğrenciler okuma ile ilgili hedefleri genel ortalamanın üstünde kazanabilmektedirler.

Öğretmenlerin okuma ile ilgili hedeflerden en çok “kelime dağarcığını zenginleştirebilme” (**3.49**) hedefine önem verdikleri görülmüştür. Kelime dağarcığını zenginleştirebilme hedefi tüm hedefler arasında da öğretmenlerin en çok önem verdiği konu olarak göze çarpmaktadır. Buna karşılık öğrencilerin en çok kazanabildikleri hedefin ise “düzeylerine uygun metinleri kavrayabilme” (**3.10**) olduğu görülmektedir.

Öğretmenler okuduğunu anlama ile ilgili “düzeyine uygun metinleri anlayabilme” hedefine **3.25**, “okuduğu manzumeyi açıklayabilme” hedefine ise **3.10** düzeyinde önem vermektedirler. Bu hedefler kavrama düzeyindedir. Değerlendirme düzeyinde yer alan “okuduğu bir kitap üzerinde açıklamalarda, eleştirilerde bulunabilme hedefine ise **3.22** düzeyinde önem vermektedirler. Bu hedeflerin öğrenci tarafından kazanabilme düzeylerine bakıldığında ise; öğrencilerin okuduğu metinleri oldukça iyi düzeyde *anlayabildikleri* (**3.10**), okuduklarını *açıklama* konusunda da iyi sayılabilecek bir düzeyde oldukları söylenebilir (**2.83**). Daha üst düzeyde yer alan *eleştirel okuma* becerilerini ise orta düzeyde kazanabildikleri ileri sürülebilir (**2.64**). Hedeflerin düzeyi yükseldikçe öğrencilerin hedefleri kazanabilmeleri zorlaşmaktadır.

Öğretmenler okuma türleri içinde sesli okuma hızını ve tekniğini geliştirebilmeye **3.12** ortalama önem vermişlerdir. Sesli okuma becerileri arasında yer alabilecek “bir metni vurgu tonlamalarına dikkat ederek okuyabilme” hedefine ise **3.23** düzeyinde önem vermektedirler. Buna karşılık öğretmenlerin “sessiz okuma hızını ve tekniğini geliştirebilmeye **3.05** düzeyinde önem verdiği görülmektedir. Öğretmenler sesli okuma becerilerinin geliştirilmesine daha fazla önem vermektedirler. Sesli okuma, göz ve zihin koordinasyonu ile yazıdan anlaşılmanın başkalarına bildirilmesi ya da okuyanın zevk için seslendirmesidir.³ Sesli okumada başlıca amaç, yazının doğru ve konuşma dilinin özelliklerini yansıtacak biçimde seslendirilmesidir.⁴

Sesli okuma sessiz okumaya geçmenin bir alt basamağıdır. Nas, sesli okumaya gereğinden çok ağırlık verilirse sessiz okumaya geçişin zorlaşacağını ve bu nedenle öğrencilere 1. sınıftan itibaren sessiz okuma alışkanlığı kazandırılmaya çalışılması gerektiğini belirtmektedir.⁵ Güneş de sesli okumanın okuma hızını ve anlamayı düşürdüğü için ilkökul 3. sınıftan itibaren giderek azaltılması gerektiğini belirtmektedir.⁶ Sessiz okumada okuma hızı, sesli okumaya göre 4 kat fazladır. Sessiz okumada dikkat, sesli okumadaki gibi seslendirilmeye sarf edilmediğinden okuyucuya zamandan tasarruf sağladığı gibi, manaya çevrildiği için anlamak kolay ve çabuk olur, okuyucu çabuk yorulmaz ve enerji bakımından tasarruf edilebilir. Böylece okuyana okuma zevki ve alışkanlığı kazandırmak daha kolay olabilir.⁷

Türkiye’de en büyük eksiklik olarak görülen okuma alışkanlığının, sessiz okuma becerilerinin kazanılmasıyla doğrudan bir ilişkisi olduğu

³ Atilla TAZEBAY, “İlk OkumaYazma Öğretimi”, *Milli Eğitim Dergisi*, S: 123, (Eylül 1993), s.14.

⁴ Özcan DEMİREL, *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, M.E.B. Yay., İstanbul 1999, s. 53.

⁵ Recep NAS, *Türkçe Öğretimi*, Ezgi Kitapevi., Bursa 2003, s. 144.

⁶ Firdevs GÜNEŞ, *Okuma-Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*, Ocak Yay., Ankara 1997, s. 247.

⁷ Durmuş MORKAYA, “Sessiz Okumak”, *İlköğretim Dergisi*, C: 25, S: 466, 15. 02. 1926, s. 45.

söylenbilir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi öğretmenler sessiz okuma hızını ve tekniğini geliştirebilmeye az önem vermektedirler. Buna paralel olarak da öğrencilerin en az kazanabildikleri hedef okuma alışkanlığı kazanabilme (2.40) olarak tespit edilmiştir. Oysa öğretmenler yine okuma alışkanlığıyla doğrudan ilişkisi olan kelime dağarcığını zenginleştirilme hedefine en yüksek düzeyde önem vermektedirler. Kelime dağarcığını zenginleştirilme becerisi okuma alışkanlığının kazanılması ile sağlanabilir. Çünkü öğrenci kelime dağarcığını okuyarak en iyi şekilde zenginleştirilbilir. Kelime dağarcığı zenginleşen öğrenci okuduklarını daha kolay anlayacak, bu da okuma hızının artmasını sağlayacaktır. Bütün bunlar bir birini etkileyen iç içe faktörlerdir. Öğrenci bu döngü içinde okuma becerilerini üst seviyeye çıkararak okuduğunu anlama, analiz etme, sentez ve değerlendirmelerde bulunma ve eleştirel okuma yeteneklerini geliştirebilecek, başkalarına bağımlı olmadan ve kendi kendine öğrenebilen bir insan olarak hayatını sürdürebilecektir.

Ortalamalara bakıldığında genel olarak öğrencilerin okuma becerileri ile ilgili hedefleri iyi sayılabilecek bir düzeyde kazanabildikleri (2.8 - %70) ve programın hedefleri gerçekleştirebilmede yeterli sayılabileceği söylenebilir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Okuma İle İlgili Hedeflere Önem Verme Dereceleri İle Öğrencilerin Bu Hedefleri Kazanabilme Düzeylerine Yönelik Görüşleri Arasındaki Korelasyon

		Hedeflere Önem Verme Derecesi
Öğrencilerin Hedefleri Kazanabilme Düzeyleri	Korelasyon	-,27(*)
	P	,01
	N	83

* $p < 0.05$

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin okuma ile ilgili hedeflere verdikleri önem derecesine yönelik görüşleri ile öğrencilerin bu hedefleri kazanabilmelerine yönelik görüşleri arasında negatif yönde korelasyon olduğu görülmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin bir konudaki başarısı arttıkça öğretmenlerin o konuya verdiği önem azalmaktadır. Öğretmenler öğrencilerde yetersiz gördükleri konulara daha fazla ağırlık vermek istemişlerdir. Korelasyonun negatif olmasının sebebi bu durumla açıklanabilir. Bununla birlikte korelasyonun düşük olması, öğretmenlerin öğrencilerin başarısız olduklarını düşündükleri konulara çok fazla önem verdiklerini söylemeyi güçleştirmektedir.

2. Öğretmenlerin Programda Yer Alan Dinleme Becerisi İle İlgili Hedeflere Önem Verme Derecelerine ve Öğrencilerin Bu Hedefleri Kazanabilme Düzeylerine Yönelik Görüşleri

Programda dinleme becerileri ile doğrudan ilgili olan 3 adet hedef tespit edilmiştir. Öğretmenlerin dinleme becerisi ile ilgili hedeflere verdikleri önem dereceleri ve öğrencilerin bu hedefleri ne ölçüde kazanabildiklerine yönelik görüşlerinin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Dinleme İle İlgili Hedeflere Önem Verme Derecelerine ve Öğrencilerin Bu Hedefleri Kazanabilme Düzeylerine Yönelik Görüşlerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Hedefler	Önem Derecesi			Kazanım Düzeyi		
	N	Ort	SS	N	Ort	SS
Dinleme Faaliyeti Sırasında Not Alabilme	83	3,10	,85	83	2,41	1,08
Izlediği Bir Film Üzerinde Açıklamalarda, Eleştirilerde Bulunabilme	83	2,89	,83	83	2,64	,85
Dinlediği Bir Müzik Parçası Üzerinde Eleştirilerde, Açıklamalarda Bulunabilme	83	2,99	,79	83	2,61	,84
Toplam	83	3	,56	83	2,65	,61

Öğretmenlerin tüm hedeflere verdikleri önem derecesi **3.07**, dinleme ile ilgili hedeflere verdikleri önem derecesinin ortalaması ise **3** olarak hesaplanmıştır. Öğretmenler dinleme ile ilgili hedeflere daha az önem vermektedirler. Öğretmenlerin görüşlerine göre öğrencilerin tüm hedeflerdeki kazanım düzeyi ortalama **2.7** olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin dinleme ile ilgili hedefleri kazanabilme düzeyi ise ortalama **2.6** bulunmuştur. Dinleme ile ilgili hedeflerin kazanımı da genel ortalamanın altında kalmıştır. Tablodaki veriler incelendiğinde, öğretmenlerin bu becerilere hem az önem verdikleri hem de öğrencilerin becerileri kazanmada istenilen düzeyde olmadıkları görülmektedir.

Dinleme de okuma kadar önemlidir. Günlük yaşamda sağlıklı iletişim kurabilmek, okulda ise verimli bir öğrenmeyi gerçekleştirebilmek, bir yönüyle, dinlemeyi bilmekle olanaklıdır.⁸ İnsanlar tarafından kazanılan çoğu bilgi dinleyerek alınır. Okullarda da öğretmenler çoğunlukla anlatım yöntemini kullanmaktadırlar. Dolayısıyla öğrencilerin dinlemeye ayırdıkları zaman da artmakta ve öğrenciler öğrendiklerinin yaklaşık %83'nü dinleme yoluyla elde etmektedirler.⁹ Öğrencileri dinlediklerini anlamaya, ayırmaya, eleştirip değerlendirmeye götürecek beceri ve alışkanlıkların kazandırılmasında anadili öğretimine büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu nedenle öğrencilerin sağlıklı iletişim kurabilmeleri için dinleme becerilerinin yaratıcı ve eleştirel olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Programda dinleme ile ilgili hedeflere az yer verilmektedir. Mevcut hedefler de üst düzey beceri gerektirmektedir. Dinleme becerilerinin kazanılmasında istenilen verimin elde edilememesinin nedenlerinden biri, bu etkinlikle ilgili yeterince çalışma yapılmamasıdır. Hedeflerin üst düzey zihinsel beceri gerektirir nitelikte olmasının da bu sonuçların ortaya çıkmasında bir etken olduğu söylenebilir. Çünkü bu becerilerin kazanımı zor olduğu gibi, öğretmenlerin büyük çoğunluğu da üst düzey beceri gerektiren etkinlikleri yapma konusunda istekli davranmamaktadır. Tablodaki veriler de bunun bir göstergesi sayılabilir.

Öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesinin hem zihinsel hem de duyuşsal yararları vardır. Bu nedenle öğrencilerin dinlemeyi de öğrenmeleri gerekir. Dinleme becerilerinin kazanılması, okuma becerilerinin kazanılması kadar gerekli ve önemlidir. Bu anlamda dinleme, okuma becerilerinden daha az önemsizmemelidir.¹⁰

Ortalamalara bakıldığında dinleme ile ilgili hedeflerin öğrenciler tarafından orta düzeyde (2.6) kazanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla programın dinleme becerileri ile ilgili hedefleri gerçekleştirmede istenilen başarıyı sağlayamadığı söylenebilir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Dinleme İle İlgili Hedeflere Önem Verme Dereceleri İle Öğrencilerin Hedefleri Kazanabilme Düzeylerine Yönelik Görüşleri Arasındaki Korelasyon

		Hedeflere Önem Verme Derecesi
Öğrencilerin Hedefleri Kazanabilme Düzeyleri	Korelasyon	,06
	P	,60
	N	83

⁸ Cavit KAVCAR ve Diğerleri, *Türkçe Öğretimi*, Engin Yay., Ankara 1995, s. 5

⁹ Musa ÇİFÇİ, "Dinleme Eğitimi ve Dinlemeyi Etkileyen Faktörler", *A.K.Ü. Sos.Bil. Dergisi*, C:II, S: 2, Şubat 2001, s. 169

¹⁰ NAS, a.g.e., s. 180

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin dinleme becerileriyle ilgili hedeflere verdikleri önem derecesi ile öğrencilerin hedefleri kazanmaları arasında pozitif ya da negatif anlamda anlamlı bir korelasyon bulunamamıştır. Dolayısıyla öğretmenlerin önem verdikleri hedeflerle öğrencilerin kazanabildikleri hedefler farklı yerlerde yoğunlaşmaktadır.

3. Öğretmenlerin Okuma Becerileri İle İlgili Hedeflere Önem Verme Derecelerine Yönelik Görüşlerinin Kıdem Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Öğretmenlerin okuma becerileri ile ilgili hedeflere önem verme derecelerine yönelik görüşlerinin ortalamaları hesaplanmıştır. Kıdem değişkeni açısından görüşlerin F testi ile karşılaştırılmasında ortalama puanlar kullanılmış, elde edilen bulgular Tablo 5'te verilmiştir. Ayrıca her hedef cümlesi için görüşler F testi ile karşılaştırılmış ve karşılaştırmalar sonucunda anlamlı bulunan bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 5. Öğretmenlerin Okuma Becerileri İle İlgili Hedeflere Önem Verme Derecelerine Yönelik Görüşlerinin Kıdem Değişkeni Açısından F Testi İle Karşılaştırılması

Kıdem	N	Ortalama	SS	F	p	Guruplar Arası Farklar
1- (0-5) Yıl	36,00	3,41	,51	4,73	,004	1-4
2- (6-10) Yıl	13,00	3,36	,58			
3- (11-15) Yıl	10,00	3,15	,54			
4- (16 +) Yıl	24,00	2,90	,55			
Toplam	83,00	3,22	,57			

* $p < 0.05$

Uygulanan F testi sonucunda, okuma becerisi ile ilgili hedeflere önem verme dereceleri ile, öğretmenlerin kıdemleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Bu farklılığın hangi değişkenler arasında olduğunun tespit edilmesi için Tukey testi uygulanmış ve sonucunda farklılığın 0-5 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerle 16 ve üstü yıl kıdeme sahip öğretmenler arasında olduğu görülmüştür.

Her hedef için ayrı ayrı F testi uygulandığında da “düzeyine uygun metinleri anlayabilme”, “bir metni vurgu tonlamalarına dikkat ederek okuyabilme”, “sessiz okuma hızını ve tekniğini geliştirebilme” ve “sesli okuma hızını ve tekniğini geliştirebilme” hedeflerine 0-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin, 16 ve üstü yıl kıdeme sahip öğretmenlere göre anlamlı

düzye de daha fazla önem verdikleri görülmüştür. Diğer kıdem gurupları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçlara göre meslek hayatında yeni olan öğretmenlerin, meslek hayatında tecrübeli olan öğretmenlere göre söz konusu hedeflere daha fazla önem verdiği söylenebilir.

Öğretmenlerin öğrencilerin okuma ile ilgili hedefleri kazanabilme düzeylerine yönelik görüşleri ile kıdemleri arasında anlamlı bir görüş ayrılığı olup olmadığının tespit edilmesi için F testi uygulanmış, gerek görüşlerin genel ortalaması açısından gerekse her hedef için anlamlı bir görüş ayrılığına rastlanmamıştır. Bununla birlikte aralarında anlamlı bir fark olmasa da, hedeflere en çok önem veren 0-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin öğrencilerinin hedefleri en düşük düzeyde (2.7) kazanabildiği görülmüştür.

4. Öğretmenlerin Okuma Becerileri İle İlgili Hedeflere Önem Verme Derecelerine Yönelik Görüşlerinin Mezuniyet Durumu Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Öğretmenlerin okuma becerileri ile ilgili hedeflere önem verme derecelerine yönelik görüşlerinin ortalamaları hesaplanmıştır. Mezuniyet durumu değişkeni açısından görüşlerin F testi ile karşılaştırılması yapılmış fakat ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Okuma becerileri ile ilgili her hedefe F testi uygulanmış ve anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Her hedef için ayrı ayrı F testi uygulandığında “sesli okuma hızını ve tekniğini geliştirebilme” ve “boş zamanlarını kitap okuyarak değerlendirme alışkanlığını kazanabilme” hedeflerinde guruplar arası anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Tukey testi sonucunda da “sesli okuma hızını ve tekniğini geliştirebilme” hedefine eğitim ve fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin anlamlı bir farkla daha fazla önem verdikleri görülmüştür. “Boş zamanlarını kitap okuyarak değerlendirme alışkanlığını kazanabilme” hedefine ise fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin eğitim fakültesi mezunu öğretmenlere göre daha fazla önem verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Okuma Becerileri İle İlgili Hedeflere Önem Verme Derecelerine Yönelik Görüşlerinin Mezuniyet Durumu Değişkeni Açısından F Testi İle Karşılaştırılması

ANOVA		N	Ort	SS	F	p	Guruplar Arası Farklar
Sesli Okuma Hızını Ve Tekniğini Geliştirebilme	1-Eğitim Enstitüsü	7,00	2,43	,79	2,40	,01	2-1 3-1
	2-Fen Edebiyat Fakültesi	31,00	3,29	,64			
	3-Eğitim Fakültesi	44,00	3,11	,65			
	Toplam	82,00	3,12	,69			
Boş Zamanlarını Kitap Okuyarak Değerlendirme Alışkanlığını Kazanabilme	1-Eğitim Enstitüsü	7,00	3,14	,90	4,08	,02	3-2
	2-Fen Edebiyat Fakültesi	31,00	3,45	,77			
	3-Eğitim Fakültesi	45,00	2,89	,88			
	Toplam	83,00	3,12	,88			

* p< 0.05

5. Öğretmenlerin Öğrencilerin Okuma Becerileri İle İlgili Hedefleri Kazanabilme Düzeylerine Yönelik Görüşlerinin Mezuniyet Durumu Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Öğretmenlerin öğrencilerin okuma becerileri ile ilgili hedefleri kazanabilme düzeylerine yönelik görüşlerinin ortalamaları hesaplanmıştır. Mezuniyet durumu değişkeni açısından görüşlerin F testi ile karşılaştırılması yapılmış fakat ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Okuma becerileri ile ilgili her hedefe F testi uygulanmış ve anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 7’de verilmiştir

Uygulanan F testi sonucunda guruplar arasında anlamlı bir görüş ayrılığına rastlanmıştır. Tukey testi ile bu farklılığın eğitim fakültesi ile eğitim enstitüsü mezunları arasında olduğu görülmüştür. Eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenler öğrencilerin sesli okuma becerilerini iyi derecede kazanabildiklerini düşünmektedirler. Buna karşılık eğitim enstitüsü mezunu olan öğretmenler ise bu becerileri öğrencilerin yeterli ölçüde kazanamadıklarını düşünmektedirler.

Tablo 7. Öğretmenlerin Öğrencilerin Okuma Becerileri İle İlgili Hedefleri Kazanabilme Düzeylerine Yönelik Görüşlerinin Mezuniyet Durumu Değişkeni Açısından F Testi İle Karşılaştırılması

ANOVA		N	Ort	SS	F	p	Guruplar Arası Farklar
Sesli Okuma Hızını Ve Tekniğini Geliştirebilme	1- Eğitim Enstitüsü	7,00	2,43	,53	4,5	,01	3-1
	2- Fen Edebiyat Fakültesi	31,00	2,90	,65			
	3- Eğitim Fakültesi	44,00	3,11	,54			
	Toplam	82,00	2,98	,61			

* p< 0.05

Öğretmenlik yapılan yerleşim yeri (Köy-Kasaba, İlçe, İl), öğretmenlerin okuma becerileri ile ilgili hedeflere önem verme dereceleri üzerinde anlamlı bir görüş ayrılığına yol açmamaktadır. Yine, öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yerinin, öğrencilerin hedefleri kazanabilme düzeyine yönelik görüşleri üzerinde etkili bir değişken olmadığı görülmüştür.

Araştırmada dinleme becerilerle ilgili gerek öğretmenlerin hedeflere önem verme derecelerine, gerekse öğrencilerin bu hedefleri kazanabilme düzeylerine yönelik görüşlerinde öğretmenlerin kıdemleri, mezuniyet durumları ve yerleşim yeri değişkenleri açısından bir görüş ayrılığına rastlanmamıştır.

SONUÇ

Öğretmenler programda yer alan tüm hedefler içinde en çok okuma becerileri ile ilgili hedeflere (%80) önem vermekte ve öğrenciler en çok okuma becerileri ile ilgili hedefleri kazanabilmektedirler (%70). Buna karşılık dinleme becerileri ile ilgili hedeflere öğretmenlerin hem daha az önem verdiği (%75), hem de bu hedefleri öğrencilerin daha düşük düzeyde kazanabildikleri (%65) görülmüştür. Ortalamalarına bakıldığında, okuma becerilerinin iyi sayılabilecek bir düzeyde kazanılabildiği söylenebilir. Dinleme becerileri ise orta düzeyde kazanılabilmektedir. Dinleme etkinliği, etkinliklerin içerisinde tam anlamıyla olması gereken yerini bulamamıştır.

Öğretmenlerin hedeflere önem verme dereceleri ile öğrencilerin bu hedefleri kazanabilme düzeyleri arasındaki korelasyon incelendiğinde, okuma becerileri ile ilgili hedeflerde öğrencilerin başarıları arttıkça, öğretmenlerin söz konusu hedeflere önem verme derecelerinin azalma

eğilimi gösterdiği görülmüştür. Ancak korelasyonun düşük olması net bir görüş belirtmeyi güçleştirmektedir. Dinleme becerilerinde ise, öğretmenlerin hedeflere önem verme dereceleri ile öğrencilerin hedefleri kazanabilme düzeyleri arasında pozitif ya da negatif bir korelasyon olmadığı görülmüştür.

Değişkenler açısından, meslekteki kıdemi 0-5 yıl olan öğretmenlerin hedeflere daha fazla önem verdikleri görülmüştür. Ancak öğrencilerinin hedefleri kazanabilme düzeyi en düşük olanlar ise yine 0-5 yıl kıdeme sahip olan öğretmenler olarak tespit edilmiştir. Meslek hayatında yeni olan öğretmenlerin idealizm ve mesleki coşku ile hedeflere çok önem verdikleri, ancak tecrübe eksikliği nedeni ile istedikleri başarıyı elde edemedikleri söylenebilir.

Eğitim ve fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin hem hedeflere önem verme dereceleri hem de öğrencilerin hedefleri kazanabilme düzeyleri açısından daha olumlu bir görüşe sahip oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin köy/kasaba, ilçe veya il merkezinde görev yapıyor olmaları ise her iki durum üzerinde etkili değildir.

ÖNERİLER

1. Mevcut program, temel etkinlikler arasında var olan uyumsuzluk ve kopukluğu giderecek şekilde yeniden düzenlenebilir.

2. Okuma alışkanlığının kazandırılmasında öğretmenleri bilinçlendirmeye dönük, sessiz okuma tekniklerinin öğrencilere kazandırılmasının önemi ve nasıl kazandırılacağı anlatılacağı seminerler veya hizmet içi eğitim kursları düzenlenebilir.

3. Yeniden düzenlenecek programda dinleme eğitime yönelik etkinliklere daha fazla yer verilebilir.

4. Öğretmenlerin önem verdikleri konularla öğrencilerin başarılı oldukları konular arasında pozitif bir korelasyon bulunamamıştır. Bu durum ayrıca bir araştırma konusu yapılabilir.

5. Bu çalışmanın benzeri ilköğretimin diğer ders programları için yapılabilir.